

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 1.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.1.22>

УДК 657+657.6

*Т. О. Меліхова,
д. е. н., професор, завідувач кафедри обліку, аналізу, оподаткування та аудиту,*

*Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні ЗНУ
м. Запоріжжя*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9934-8722>

*С. Ю. Марега,
магістрант кафедри обліку, аналізу, оподаткування та аудиту, Інженерний
навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні ЗНУ,
м. Запоріжжя*

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-8555-9357>

**УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА КОНТРОЛЮ
ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ
МАЛОГО БІЗНЕСУ З МЕТОЮ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ЗА
ДОПОМОГОЮ ЕФЕКТИВНОГО ІТ МЕНЕДЖМЕНТУ**

*T. Melikhova,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Accounting,
Analysis, Taxation and Audit, Engineering Educational and Scientific Institute im.
YU.M. Potebni of Zaporizhzhya National University, Zaporizhzhya
S. Mareha,
Master's student, Engineering Educational and Scientific Institute im. YU.M.
Potebni of Zaporizhzhya National University, Zaporizhzhya*

**IMPROVEMENT OF ACCOUNTING, TAXATION AND CONTROL OF
THE FORMATION AND USE OF PROFITS OF SMALL BUSINESS
ENTERPRISES FOR THE PURPOSE OF COST MANAGEMENT WITH
THE HELP OF EFFECTIVE IT MANAGEMENT**

Отримання прибутку є метою функціонування будь-якого підприємства. При чому саме наявність прибутку, а не збитку є ефективним результатом здійснення фінансово-господарської діяльності. Тому треба звертати увагу на види діяльності за якими підприємство отримає прибуток, а за якими несе збитки. А також для подальшого підвищення фінансових результатів важливі напрями використання прибутку, а саме направлення його: у статутний та резервний фонди, на виплату дивидендів засновникам, а також на майбутній розвиток. Актуальність теми дослідження формування прибутку з метою управління витратами може відбуватись за допомогою ефективного ІТ менеджменту.

Метою роботи є удосконалення обліку, оподаткування та контролю формування та використання прибутку підприємств малого бізнесу з метою управління витратами за допомогою ефективного ІТ менеджменту.

Метою контролю формування та використання прибутку є встановлення правильності отриманого нерозподіленого прибутку та напрями його використання, а також ведення обліку та звітності.

Завдання контролю формування та використання прибутку полягають в перевірці повноти отримання прибутку від різних видів діяльності, правильності формування прибутку, правильності співвідношення отриманого та використаного прибутку, правильності використання прибутку.

У роботі удосконалена методика проведення контролю формування та використання прибутку, яка на відміну від існуючих включає: анкету, загальний план перевірки, програму перевірки, робочі документи. Запропонована методика проведення контролю формування та використання прибутку надасть змогу охопити отриманий нерозподілений прибуток та напрями його використання, а також ведення обліку та звітності й оподаткування податком на прибуток. Це дозволить полішити систему контролю за формуванням та використанням прибутку, яка

відбувається через управління витратами за допомогою ефективного ІТ менеджменту.

З метою удосконалення оподаткування та обліку пропонуємо форми Відомостей з: отримання прибутку від різних видів діяльності, формування прибутку, співвідношення отриманого та використаного прибутку, напрямів використання прибутку. Це допоможе прискорити проведення господарської операції в обліку, налагодить документообіг, що позитивно вплине на управління витратами та прибутком за допомогою ефективного ІТ менеджменту.

Making a profit is the goal of any enterprise. What is more, it is the presence of profit, and not loss, that is the effective result of financial and economic activity. Therefore, it is necessary to pay attention to the types of activities for which the company will make a profit, and for which it will incur losses. Also, for the further increase of financial results, the directions of using the profit are important, namely, its distribution: to statutory and reserve funds, to pay dividends to the founders, as well as to future development. The relevance of the research topic of profit formation for the purpose of cost management can be achieved with the help of effective IT management.

The purpose of the work is to improve accounting, taxation and control of the formation and use of profits of small business enterprises in order to manage costs with the help of effective IT management.

The purpose of controlling the formation and use of profit is to establish the correctness of the received undistributed profit and the direction of its use, as well as keeping records and reporting.

The task of controlling the formation and use of profit consists in checking the completeness of obtaining profit from various types of activities, the correctness of the formation of profit, the correctness of the ratio of received and used profit, the correctness of the use of profit.

In the work, the method of monitoring the formation and use of profit has been improved, which, unlike the existing ones, includes: a questionnaire, a general inspection plan, an inspection program, working documents. The proposed method of controlling the formation and use of profit will make it possible to cover the received undistributed profit and the directions of its use, as well as accounting and reporting and taxation with income tax. This will improve the system of control over the formation and use of profit, which occurs through cost management with the help of effective IT management.

In order to improve taxation and accounting, we offer forms of Information on: obtaining profit from various types of activities, generating profit, the ratio of received and used profit, directions of use of profit. This will help speed up business operations in accounting, improve document flow, which will positively affect cost and profit management with the help of effective IT management.

Ключові слова: *облік, оподаткування, контроль, формування, використання, прибуток, малий бізнес, ефективність, управління витратами, IT менеджмент*

Keywords: *accounting, taxation, control, formation, use, profit, small business, efficiency, cost management, IT management*

Вступ. Отримання прибутку є метою функціонування будь-якого підприємства. При чому саме наявність прибутку, а не збитку є ефективним результатом здійснення фінансово-господарської діяльності. Тому треба звертати увагу на види діяльності за якими підприємство отримає прибуток, а за якими несе збитки. А також для подальшого підвищення фінансових результатів важливі напрями використання прибутку, а саме направлення його: у статутний та резервний фонди, на виплату дивидендів засновникам, а також на майбутній розвиток. Актуальність теми дослідження формування прибутку з метою управління витратами може відбуватись за допомогою ефективного IT менеджменту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемними питаннями оподаткування, обліку та контролю прибутку займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Бутинець Ф.Ф., Кулаковська Л.П., Макаренко А.П., Піча Ю.В., Сахарцева І.І., Усач Б.Ф. та інші. Автори розглядають дане питання зі своєї точки зору та акцентують увагу на різних аспектах ведення обліку та проведення контролю прибутку. Проте саме питання оподаткування, ведення обліку та контролю формування та використання прибутку розкрито недостатньо і потребує подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою роботи є удосконалення обліку, оподаткування та контролю формування та використання прибутку підприємств малого бізнесу з метою управління витратами за допомогою ефективного ІТ менеджменту.

Метою контролю формування та використання прибутку є встановлення правильності отриманого нерозподіленого прибутку та напрямки його використання, а також ведення обліку та звітності.

Завдання контролю формування та використання прибутку полягають в перевірці повноти отримання прибутку від різних видів діяльності, правильності формування прибутку, правильності співвідношення отриманого та використаного прибутку, правильності використання прибутку.

Тест внутрішнього контролю формування та використання прибутку подано в таблиці 1. У програмі контролю формування та використання прибутку відображені основні процедури для вирішення основних завдань перевірки.

Таблиця 1. Тест внутрішнього контролю формування та використання прибутку

№	Зміст питання	Варіанти відповіді			
		Інформація відсутня	Так	Ні	Примітки
1	Які види діяльності здійснює підприємство: - Виробництво; - Торгівля; - Надання послуг?				
2	За звітний період був отриманий: - Дохід; - Збиток?				
3	За якими видами діяльності був отриманий прибуток: - Операційна; - Основна; - Фінансова; - Інвестиційна?				
4	На які цілі був використаний прибуток: - Статутний капітал; - Резервний капітал; - Виплату дивідендів; - Погашення попереднього збитку?				
5	У якому розмірі з прибутку направляється до резервного капіталу?				
6	Які внутрішні чинники впливають на зменшення розміру прибутку на Вашому підприємстві: - Обсяг реалізації продукції; - Структура продукції; - Якість продукції; - Собівартість продукції; - Ціна продукції?				
7	Які зовнішні чинники впливають на зменшення розміру прибутку на Вашому підприємстві: - Конкуренція; - Інфляція; - Ціни на виробничі ресурси; - Природні умови; - Транспортні умови; - Карантин та Covid 19; - Воєнний стан; - переселення населення в інші регіони або закордон?				
8	Який податок сплачує підприємство: - єдиний податок; - податок на прибуток?				
9	Чи були випадки використання прибутку на заохочення персоналу?				
10	Чи були випадки списання на збитки: - нестачі цінностей; - крадіжки?				

Джерело: складено авторами

Одержавши в процесі попереднього планування дані, приступають до розробки загального плану контролю формування та використання прибутку (табл. 2).

Таблиця 2. Загальний план контролю формування та використання прибутку

Етап контролю	Процедури контролю	Докази контролю	Період проведення	Виконавці
Підготовчий	Знайомство з діяльністю підприємства	Установчі документи, накази, облікова політика.		
Основний	Перевірка повноти отримання прибутку від різних видів діяльності Перевірка правильності формування прибутку підприємства Перевірка правильності співвідношення отриманого та використаного прибутку Перевірка правильності використання прибутку підприємства	Журнал 5, 6, Звіт про фінансові результати, Баланс		
Завершальний	Складання звіту за результатами перевірки	Звіт		

Джерело: складено авторами

Програму контролю формування та використання прибутку наведено в таблиці 3.

Для вирішення поставлених завдань контролю формування та використання прибутку пропонуємо робочі документи аудитора (табл. 4-8), які на думку авторів стануть обґрунтованими доказами якісного проведення перевірки.

Таблиця 3. Програма контролю формування та використання прибутку

№	Мета контролю	Перелік процедур контролю	Критерії якості контролю	Докази контролю	Код робочого документа	Період проведення	Виконавець	Примітки
	Впевнитись у повноті отримання прибутку від різних видів діяльності	Перевірка повноти отримання прибутку від різних видів діяльності	А,Б,В,Г	Звіт про фінансові результати				
	Впевнитись у правильності формування прибутку підприємства	Перевірка правильності формування прибутку підприємства	А,Б,В,Г	Звіт про фінансові результати,				
	Впевнитись у правильності співвідношення отриманого та використаного прибутку	Перевірка правильності співвідношення отриманого та використаного прибутку	А,Б,В,Г	Звіт про фінансові результати, Звіт про власний капітал				
	Впевнитись у правильності використання прибутку підприємства	Перевірка правильності використання прибутку підприємства	А,Б,В,Г	Звіт про фінансові результати, Звіт про власний капітал, Статутні документи				
Критерії якості перевірки: наявність - А; правдивість – Б; права та зобов’язання – В; повнота – Г; вимірювання – Д; оцінку вартості – Е; подання і розкриття – Є.								

Джерело: складено авторами

Таблиця 4. Перевірка повноти отримання прибутку від різних видів діяльності

Період	За даними підприємства	За даними контролю					Відхилення
		Прибуток від операційної діяльності	Прибуток від фінансової діяльності	Прибуток від інвестиційної діяльності	Разом прибуток	Збиток	

Джерело: складено авторами

Таблиця 5. Перевірка правильності формування прибутку підприємства

Період	За даними підприємства	За даними контролю					Відхилення
		Дохід	Витрати	Оподаткований прибуток	Податок на прибуток	Чистий прибуток	

Джерело: складено авторами

Таблиця 6. Перевірка правильності співвідношення отриманого та використаного прибутку

Період	За даними підприємства		За даними контролю		Відхилення	
	Отриманий прибуток	Використаний прибуток	Отриманий прибуток	Використаний прибуток	Отриманий прибуток	Використаний прибуток

Джерело: складено авторами

Таблиця 7. Перевірка правильності використання прибутку підприємства

Період	За даними підприємства	За даними контролю					Відхилення
		Статутний фонд	Резервний фонд	Фонд заохочення	Виплата дивідендів	Покриття збитків	

Джерело: складено авторами

У кожного підприємства є власна специфіка в залежності від видів його діяльності, організації обліку та оподаткування. Нажаль, не усі необхідні підприємству документи мають стандартну вже існуючу форму, тому багато документів розробляє самостійно. Для удосконалення оподаткування та обліку пропонуємо форми наступних Відомостей з: отримання прибутку від різних видів діяльності, формування прибутку, співвідношення отриманого та використаного прибутку, напрямів використання прибутку (таблиці 8-11).

Таблиця 8. Відомість отримання прибутку від різних видів діяльності

Період	Прибуток від операційної діяльності	Прибуток від фінансової діяльності	Прибуток від інвестиційної діяльності	Разом прибуток	Збиток

Джерело: складено авторами

Таблиця 9. Відомість формування прибутку підприємства

Період	Дохід	Витрати	Оподаткований прибуток	Податок на прибуток	Чистий прибуток

Джерело: складено авторами

Таблиця 10. Відомість співвідношення отриманого та використаного прибутку

Період	За планом		За фактом		Відхилення	
	Отриманий прибуток	Використаний прибуток	Отриманий прибуток	Використаний прибуток	Отриманий прибуток	Використаний прибуток

Джерело: складено авторами

Таблиця 11. Відомість напрямів використання прибутку підприємства

Період	Статутний фонд	Резервний фонд	Фонд заохочення	Виплата дивідендів	Покриття збитків

Джерело: складено авторами

Висновки. У роботі удосконалена методика проведення контролю формування та використання прибутку, яка на відміну від існуючих включає: анкету, загальний план перевірки, програму перевірки, робочі документи. Запропонована методика проведення контролю формування та використання прибутку надасть змогу охопити отриманий нерозподілений прибуток та напрями його використання, а також ведення обліку та звітності й оподаткування податком на прибуток. Це дозволить поліпшити систему контролю за формуванням та використанням прибутку, яка відбувається через управління витратами за допомогою ефективного ІТ менеджменту.

З метою удосконалення оподаткування та обліку пропонуємо форми Відомостей з: отримання прибутку від різних видів діяльності, формування прибутку, співвідношення отриманого та використаного прибутку, напрямів використання прибутку. Це допоможе прискорити проведення господарської операції в обліку, налагодить документообіг, що позитивно вплине на управління витратами та прибутком за допомогою ефективного ІТ менеджменту.

Література

1. Макаренко А.П., Меліхова Т.О. Методичні підходи до проведення внутрішнього аудиту звіту про фінансові результати в системі управління економічною безпекою підприємства. Матеріали тез доповідей Міжнар. наук. – прак. конф. «Сучасні проблеми модернізації та структурних трансформацій економіки України і регіонів». 11 листопада 2015 р. Запоріжжя: КПУ, 2015. С. 118-120.

2. Меліхова Т. О., Федорова Л. А. Удосконалення методики внутрішнього контролю податку на прибуток для підвищення економічної безпеки підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6798> (дата звернення: 29.09.2023).

3. Меліхова Т.О. Економічна безпека підприємства: формування, контроль, ефективність: монографія. Херсон:Видавничий дім «Гельветика», 2018. 632 с.

4. Меліхова Т.О., Федоров І.О. Внутрішній контроль виробничих запасів для своєчасного виявлення загроз в системі управління фінансової безпеки підприємства . Агросвіт, 2018. №2. С. 63–70.

5. Меліхова Т. О., Кулик Ю. С. Удосконалення обліку, оподаткування та аудиту земельного податку на підприємствах великого та малого бізнесу з метою оптимізації їх податкового планування. *Агросвіт*. 2022. № 4. С. 27–36.

6. Меліхова Т. О., Штепа В. В. Удосконалення оподаткування, обліку та аудиту податку на додану вартість для поліпшення податкового планування. *Агросвіт*. 2020. № 22. С. 34–42.

7. Меліхова Т., Бикова М. Розробка програми аудиту податку на прибуток для підвищення фінансової безпеки підприємства. Агросвіт. 2017. № 1–2. С. 19–25.

8. Меліхова Т. О., Бойко М. Ю. Розробка програми аудиту податку на додану вартість для підвищення фінансової безпеки підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 1. С. 34–39.

9. Меліхова Т.О., Зуб О.С. Розробка програми аудиту екологічного податку для підвищення фінансової безпеки підприємства. *Ефективна економіка*. 2016. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?n=12&y=2016>

10. Меліхова Т. О., Лисяк О. В. Удосконалення документування обліку та аудиту заробітної плати в управлінні підприємством. *Агросвіт*. 2021. № 21-22. С. 43–50.

11. Меліхова Т. О., Масленнікова І. А. Удосконалення обліку, оподаткування та аудиту товарів при здійсненні експортно-імпортних операцій для ефективного податкового планування на торговельних підприємствах. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9520> (дата звернення: 29.09.2023).

12.Меліхова Т. О., Троян О. В. Аналіз впливу податкового навантаження на рівень податкової безпеки підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 20. С. 33–37.

13.Меліхова Т. О., Климова О. В. Удосконалення обліку та внутрішнього контролю списання основних засобів бюджетних установ для підвищення якості контролю та ефективності проведення ревізії. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 20. С. 30–36.

14.Меліхова Т. О., Феофанов Л. К., Присяжнюк Д. В. Удосконалення організації та методики внутрішнього та зовнішнього контролю розрахунків з постачальниками. *Агросвіт*. 2021. № 20. С. 32–39.

15.Меліхова Т. О., Філатова А. І. Методологічні аспекти організації обліку та аудиту матеріалів та палива на підприємстві. *Агросвіт*. 2020. № 21. С. 26–34.

16.Меліхова Т. О., Корнєва Л. В. Удосконалення методичних підходів до внутрішнього контролю нарахування заробітної плати для підвищення економічної безпеки підприємства. *Агросвіт*. 2020. № 1. С. 17–23.

17.Меліхова Т. О., Феофанов Л. К., Рябчук О. О. Удосконалення фінансового обліку та аудиту заробітної плати для підвищення ефективності управління підприємством. *Економіка та держава*. 2021. № 10. С. 86–92.

18.Макаренко А.П., Меліхова Т.О., Подмешальська Ю.В., Чакалова Н.С. Бухгалтерський облік: навч.-метод. посібник. Запоріжжя : ЗДІА, 2018. 602 с.

19.Макаренко А.П., Меліхова Т.О., Чакалова Н.С. Теорія і методика документування в обліку та аудиті : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти за рівнем бакалавра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за денною та заочною формою навчання, *Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 400 с.*

20. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Подмешальська Ю. В., Чакалова Н. С. Теорія бухгалтерського обліку : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Оподаткування, облік, контроль в управлінні підприємством». Запоріжжя : ЗНУ, 2022. 516 с.

21.Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Кутчак Ю. М. Фінансовий облік II : навчальний посібник для здобувачів рівня вищої освіти бакалавра спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Оподаткування, облік, контроль в управлінні підприємством». Запоріжжя : ЗНУ, 2023. 368 с.

22.Меліхова Т. О., Кулик Ю. С. Удосконалення обліку, оподаткування та аудиту земельного податку на підприємствах великого та малого бізнесу з метою оптимізації їх податкового планування. *Агросвіт*. 2022. № 4. С. 27–36.

References

1. Makarenko, A.P. and Melikhova, T.O. (2015), “Methodological approaches to internal audit of the financial results report in the system of management of economic safety of the enterprise”, *Materialy tez dopovidey Mizhnar. nauk. – prak. konf. “Suchasni problemy modernizatsiyi ta strukturnykh transformatsiy ekonomiky Ukrainy i rehioniv”*, [Materials of Abstracts International sciences – prak conf. “Modern problems of modernization and structural transformations of the economy of Ukraine and regions”], KPU, Zaporizhzhya, Ukraine, 11 nov, pp. 118-120.

2. Melikhova, T. and Fedorova, L. (2018), “Improvement of profit tax internal control method for rising enterprise economic security”, *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 12, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6798> (Accessed 29 Sep 2023).

3. Melikhova, T.O. (2018), *Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva: formirovanye, kontrol', efektyvnist'* [Economic security of the enterprise: formation, control, efficiency], Kherson, Ukraine.

4. Melikhova, T.O. and Fedorov, I.O. (2018), “Internal control of inventory for timely detection of threats in the system of financial security management of the enterprise”, *Ahrosvit*, vol. 2, pp. 63-70.

5. Melikhova, T. and Kulyk, Yu. (2022), “Improving the accounting, taxation and audit of land tax in large and small businesses in order to optimize their tax planning”, *Agrosvit*, vol. 4, pp. 27–36.

6. Melikhova, T. and Shtepa, V. (2020), “Improving taxation, accounting and auditing of value added tax to improve tax planning”, *Agrosvit*, vol. 22, pp. 34–42.

7. Melikhova, T. and Bykova, M. (2017) “Development of an income tax audit program to increase the financial security of the enterprise“, *Ahrosvit*, vol. 1-2, pp. 19-25.

8. Melikhova, T. and Boyko, M. (2017), “The audit development of the value-added tax for improving the financial security of the enterprise”, *Investytsiyni: praktyka ta dosvid*, vol. 1, pp. 34–39.

9. Melikhova, T. and Zub, O. “The development of environmental tax auditing programmes for improvement the enterprise financial security“, *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 12 , available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?n=12&y=2016> (Accessed 29 Sep 2023).

10. Melikhova, T. and Lysiak, O. (2021), “Improving the documentation of accounting and audit of wages in enterprise management”, *Agrosvit*, vol. 21-22, pp. 43–50.

11. Melikhova, T. and Maslennikova, I. (2021), “Improving the accounting, taxation and audit of goods in the implementation of export-import operations for effective tax planning in commercial enterprises”, *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 11, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9520> (Accessed 29 Sep 2023).

12. Melikhova, T. and Troyan, O. (2017), “The analysis of the tax burden on the enterprise tax security level”, *Investytsiyni: praktyka ta dosvid*, vol. 20, pp. 33–37.

13. Melikhova, T. and Klymova, O. (2021), “Adequate area of internal control over the write-off of the main budgetary installations for the improvement of the quality of control and efficiency of the revision”, *Investytsiyni: praktyka ta dosvid*, vol. 20, pp. 30–36.

14. Melikhova, T., Feofanov, L. and Prysiazhniuk, D. (2021), “Improving the organization and methods of internal and external control of payments to suppliers”, *Agrosvit*, vol. 20, pp. 32–39.

15. Melikhova, T. and Filatova, A. (2020), "Methodological aspects of the organization of accounting and auditing of materials and fuel at the enterprise", *Agrosvit*, vol. 21, pp. 26–34.

16. Melikhova, T. and Korneva, L. (2020), "Improvement of methodological approach to internal control of payroll calculation for company economic security enhancement", *Agrosvit*, vol. 1, pp. 17–23.

17. Melikhova, T., Feofanov, L. and Riabchuk, O. (2021), "Improving financial accounting and payroll audit to improve the efficiency of enterprise management", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 10, pp. 86–92.

18. Makarenko, A.P. Melikhova, T.O. Podmeshalska, Y.V. and Chakalova, N.S. (2018), *Bukhhalterskyi oblik: navch.-metod. posibnyk* [Accounting: teaching method. manual], ZDIA, Zaporizhzhya, Ukraine.

19. Makarenko, A.P., Melikhova, T. O. and Chakalova, N.S. (2020), *Teoriya i metody dokumentuvannya v obliku ta audyti* [Theory and methods of documentation in accounting and auditing], ZNU, Zaporizhzhya, Ukraine.

20. Makarenko, A.P., Melikhova, T. O., Podmeshalska, Y. V. and Chakalova, N.S. (2022), *Teoriya bukhalters'koho obliku*. [Theory of accounting: a study guide for higher education bachelor degree holders], ZNU, Zaporizhzhya, Ukraine.

21. Makarenko, A. P., Melikhova, T. O. and Kutchak Yu. M. (2023), *Finansovyy oblik II*. [Financial accounting II], ZNU, Zaporizhzhya, Ukraine.

22. Melikhova, T. and Kulyk, Yu. (2022), "Improving the accounting, taxation and audit of land tax in large and small businesses in order to optimize their tax planning", *Agrosvit*, vol. 4, pp. 27–36.

Стаття надійшла до редакції 07.12.2023 р.